

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'צג

ערב שבת קודש

פרשת בלק

ט"ז בתמוז התשע"ה

יוצא לאור עלידי

מכון ליובאוויטש שעליד

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ט"ז בתמוז ה'תשע"ה - כ"ג בתמוז ה'תשע"ה

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ט"ז בתמוז	הלכות טומאת מת פרק כא-כג.	ה' תעניות פרק ד.	מ"ע קז.
ש"ק	י"ז בתמוז	פרק כד-כה. הלכות פרה אדומה.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ה.	מ"ע קז. קיג.
א'	י"ח בתמוז	פרק ב-ד.	ה' מגילה וחנוכה.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע קיג.
ב'	י"ט בתמוז	פרק ה-ז.	פרק ב.	מ"ע קיג.
ג'	כ' בתמוז	פרק ח-י.	פרק ג.	מ"ע קח.
ד'	כ"א בתמוז	פרק יא-יג.	פרק ד.	מ"ע קח.
ה'	כ"ב בתמוז	פרק יד-טו. הלכות טומאת צרעת.. בפרקים אלו. פרק א.	תורת חכם וגו'. ספר נשים והוא ספר רביעי.. ה' אישות.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע קח. קא.
ו'	כ"ג בתמוז	פרק ב-ד.	פרק ב.	מ"ע שח. שז.

זמני השבוע*

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר***		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
8.18	7.50.6	1.20	12.45	9.10	5.46	4.39	4.12	3.02	ו', ט"ז בתמוז
8.18	7.50.6	1.20	12.45	9.10	5.47	4.39	4.12	3.03	ש"ק, י"ז בתמוז
8.18	7.50.5	1.21	12.45	9.10	5.47	4.40	4.13	3.04	א', י"ח בתמוז
8.18	7.50.3	1.21	12.45	9.11	5.48	4.41	4.13	3.04	ב', י"ט בתמוז
8.18	7.50.2	1.21	12.45	9.11	5.48	4.41	4.14	3.05	ג', כ' בתמוז
8.18	7.50.0	1.21	12.46	9.11	5.49	4.42	4.15	3.06	ד', כ"א בתמוז
8.17	7.49.8	1.21	12.46	9.12	5.49	4.42	4.15	3.07	ה', כ"ב בתמוז
8.17	7.49.6	1.21	12.46	9.12	5.50	4.43	4.16	3.08	ו', כ"ג בתמוז

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י
בלק	7:13	8:31	7:29	8:34	7:29	8:35	7:22	7:29	8:32
פנחס	7:12	8:29	7:27	8:32	7:27	8:33	7:20	7:28	8:30

עורך אחראי: לוי צחק שייקביץ • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף צחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעליד צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף צחק הכהן אהרונב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 6084000, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474 אינטרנט:

בוודאי סוף־סוף יהיה הניצחון במלחמה

שני מצבים בעבודת ה': מלחמה בהעלמות והסתרים או ניצחון והפיכתם למסייעים • גם בדרגת יעקב נאמר "לא הביט אוון", אולם הדבר בא על־ידי הרבה "עמל" • כיצד פירש אדמו"ר הצמח־צדק את מאמר הגמרא "מה לי קטלא כולא כו" • במוצאי שבת, כאשר מוחלפת שוב העבודה מ"ישראל" ל"יעקב", מבטיחים לכל יהודי "אל תירא עבדי יעקב", הניצחון בא יבוא! • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

עשו, שהיא באופן של "לאום מלאום יאמץ"⁴, "כשזה קם זה נופל"⁵, כמבואר בתניא⁶ ובארוכה בדרושי חסידות בכמה מקומות פרטי העליות והירידות שבזה.

אמנם, כיון שכל ישראל הם "נצר מטעי מעשה ידי"⁷ של הקב"ה, הרי כשם שהקב"ה הוא כל יכול, יש גם להם הכוח ד"כל יכול" לנצח במלחמה, – ניצחון באופן שלא זו בלבד ש"יש לו חלק לעולם הבא"⁸, היינו, שהוא בעצמו יישאר בקיום נצחי, היפך עניין השבייה בקליפות רחמנא־ליצלן, אלא עוד זאת, שיוציא משם את כל הניצוצות השייכים אליו. כי, אם הניצוצות השייכים אליו נשארים שם, הרי כיון שניצוצות אלו שייכים אליו, נמצא גם הוא שם יחד עימם, כך, שלא יתכן שהוא יהיה נצחי, בה בשעה שניצוץ אחד נשאר במקום שאינו יכול להיות נצחי –

א. אודות מוצאי שבת וענייניה מדובר בחסידות בכמה מקומות, אבל, ברוב המקומות מדובר אודות עניינים ופרטים שישנם במוצאי שבת, כמו: הבדלה, בשמים, אור, פרטי הגוונים שישנם באור, וכיוצא־בזה, ורק במקומות ספורים מדובר אודות מוצאי שבת כשלעצמו, ללא פרטים נוספים בזה. ואחד המקומות הספורים הוא – בליקוטי תורה¹, בביאור ב' הדרגות של "יעקב" ו"ישראל" שישנם בכל אחד ואחד, שעל זה נאמר² "לא הביט אוון ביעקב ולא ראה עמל בישראל" (כדלקמן).

ב. ובהקדמה:

כאשר יהודי צריך למלא שליחותו בעלמא דין, "אני נבראתי לשמש את קוני"³, הרי מצד הלעומת זה ישנם כמה מנגדים, ופשיטא – העלמות והסתרים כו', וצריך לעמוד כנגדם ולנהל עימם מלחמה, שזוהי כללות המלחמה של יעקב עם

(4) תולדות כה, כג.

(5) פרש"י עה"פ.

(6) פ"ט.

(7) ישעי' ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ חלק.

(8) ראה סנהדרין ס.

(1) פ' בלק עב, ב.

(2) בלק כג, כא.

(3) משנה וברייאת סוף קידושין.

בקריאת¹² שם ישראל נאמר¹³ "כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל".
 "אלקים" - שפירושו כאן מלאכים¹⁴ - קאי בכללות על ההעלם של ע' השרים שלמעלה, שעל-ידם עוברת ההשפעה של הדברים הגשמיים והחומריים¹⁵, שמסתירים על אלקות.
 מההעלם של "אלקים" נעשה העלם גדול יותר של "אנשים" - אנשים ירודים שלועגים מיהודי

אלא, כיון שכוח זה נמשך למטה, בהגדרות של זמן ומקום, יתכן שהניצחון יהיה לאחרי משך זמן, לאחרי כמה טלטולים מעולם לעולם, ממקום למקום, אבל סוף כל סוף בודאי יבוא לידי ניצחון. והנה, כאשר יהודי מנצח במלחמה - אזי נקרא בשם "ישראל", שזהו שם המעלה שניתן ליעקב כאשר נתעלה לדרגא נעלית;
 מה שאין כן כאשר נקרא בשם "יעקב" - הרי

אף שבמדריגת יעקב ישנו עניין של "עמל", כיון שהמלחמה עם היצר הרע היא יגיעה קשה וכרוכה עם סכנה, מכל מקום, יש בכוחו לנצח את המלחמה

שמקיים תורה ומצוות¹⁶. כפי שאנו רואים במוחש שההעלם של "אנשים" קשה לקבלו יותר מאשר ההעלם של "אלקים", ההעלם של הגשמיות כשלעצמה. ולכן הנה הסעיף הראשון של ד' חלקי השולחן ערוך הוא: "שלא להתבייש מפני בני אדם המלעיגים", כיון שזהו היסוד של כל העבודה, לשבור את ההעלם על אלקות.
 המעלה של "ישראל" - "כי שרית עם אלקים ועם אנשים" - היא, שהוא שר ובעל-הבית על ההעלם של "אלקים" ו"אנשים". כלומר, שלגבי מדריגת "ישראל" אינם מסתירים כלל. לא זו בלבד שהם מפסיקים ללחום עמו, אלא יתירה מזה, הם עוד נותנים הסכמה על הברכות¹⁷ - לא זו בלבד שניצח את "שרו של עשו", אלא השר גם בירך

זה קודם שניצח את המלחמה, בהיותו אפילו בדרגא תחתונה שעבודתו היא בבחינת "יעקב" (יו"ד עקב⁹) בלבד, שזהו החלק התחתון שבגוף. היינו, שעבודתו אינה באופן של טעם ודעת, הבנה והשגה באלקות, וחסר אצלו אפילו בעבודה שמצד המדות שבלב, שהוא עניין ההרגש בעניינים אלקיים ורוחניים, אלא עבודתו היא רק מצד קבלת עול. ומצד זה שייך הוא ל"קומה שלימה"¹⁰ של כללות עם-ישראל, אבל, לא לדרגא העליונה ד"ראשיכם שבטיכם זקניכם"¹¹, כי אם לדרגא היותר תחתונה ד"חוטב עציך" ו"שואב מימך"¹¹, שעבודתם אינה בעניין השכל והרגש, כי אם בעניין המעשה בפועל.
 ומכל מקום, גם כאשר יהודי נמצא בדרגא זו, מובטח לו שסוף כל סוף ינצח במלחמה, שאז יקרא בשם המעלה - "ישראל".

ג. והעניין בזה:

12 מכאן עד סיום השיחה - הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר (באידיש).
 ונדפס בלקו"ש ח"ג ע' 796 ואילך. במהדורה זו ניתוספו עוד איוזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.
 13 וישלח לב, כט.
 14 תיב"ע עה"פ. חולין צב, א.
 15 ראה תניא אגה"ק סכ"ה (קלט, ב).
 16 ראה ד"ה אין הקב"ה בא בטרוניא (בס' המאמרים אידיש בתחלתו).
 17 להעיר משבת (קט, ב): אשר תיכף בתחלת השבת בע"ש - מלאך רע עונה אמן.

9 ע"ח ש"ג פ"ב. פרדס שכ"ג בערכו. וראה תו"א ר"פ ויצא ובכ"מ.
 10 לקו"ת ר"פ נצבים. ובכ"מ.
 11 ר"פ נצבים. וראה לקו"ת שם.

ויגיעה, לברר את נפש הבהמית (אלא שאין בו "און", כיון שסוף־כל־סוף מתגבר ומנצח את היצר הרע).

אבל במדריתג "ישראל" נאמר "ולא ראה עמל בישראל", שאינו צריך כלל להתייגע וללחום עם היצר הרע, כי "שרית עם אלקים ועם אנשים", הוא כבר שולט וביטל את כל ההעלמות וההסתרים על אלקות. ולכן העבודה של "ישראל" אינה באופן של

אותו¹⁸. וכמו שנאמר¹⁹: "גם אויביו ישלם אתו", ועד שאפילו האויב הגדול ביותר, "נחש הקדמוני" – שהוא השורש של כל החטאים והאויבים – לא זו בלבד שאינו עומד נגדו, אלא "ישלם²⁰ אתו", שמסייע לו²¹.

ד. וזהו גם מה שנתבאר בליקוטי תורה¹ החילוק בין יעקב וישראל, מיוסד על הפסוק² "לא הביט

יתכן שהניצחון יהיה לאחרי משך זמן, לאחרי כמה טלטולים מעולם לעולם, ממקום למקום, אבל סוף כל סוף בודאי יבוא לידי ניצחון

מלחמה (עם הלעומת־זה), אלא כללות העבודה היא להתעלות בעילוי אחר עילוי במדריתג בקדושה גופא²⁴ – "ילכו מחיל אל חיל"²⁵.

ה. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר²⁶ אודות הרבי הצמח צדק, שפעם, באמצע התוועדות, מרוב התרגשות, קפץ על השולחן, ואמר: "מה לי קטלה כולה (הריגת היצר־הרע לגמרי), מה לי קטלה פלגא²⁷ (מחצה, חלק) – אבל קטלה פלגא על כל פנים צריך להיות". ולאחרי משך זמן של התוועדות וריקודים, המשיך: כאשר מגיעים ל"להרגו" (כאשר הורגים את היצר־הרע), "ולבי חלל

און ביעקב ולא ראה עמל בישראל":

במדריתג יעקב – אין "און" (אין בו חטא, והוא שלם במחשבה דיבור ומעשה), אבל "עמל" ישנו; הוא מוכרח להתייגע שלא יהיה בו "און", כיון שישנם העלמות והסתרים שצריך לעמוד נגדם. ולכן נקרא "יעקב עבדי²²" – מלשון עבודה²³

(18) כדברי יעקב להמלאך: "לא אשלחך כי אם ברכתני" (שם, כז), ואכן פעל זאת – כהמשך הכתוב (שם, ל) "ויברך אותו שם" (מהנחה בלתי מוגה).

(19) משלי טז, ז. ובר"ר ר"פ וירא: זה הנחש. וע"פ משנ"ת באוה"ת עה"פ ואיכה אשית (בראשית מז, ב).

(20) "ישלים" – מלשון שלום, וגם מלשון שלימות (ראה לקו"ת פ' ראה ל, ריש ע"ג), היינו, שעי"ז ניתוסף שלימות בעבודתו (מהנחה בלתי מוגה).

(21) והיינו, שהמלעיגים עצמם, נעשים מסייעים בעבודה.

וע"ד המבואר בתיניא (אגה"ק סכ"ה (קמא, א)) בנוגע ל"נכרי המדבר ומבלבלו בתפלתו", שהכוונה בזה היא "כדי שיתגבר ויתאמץ יותר בתפלתו", ו"עצה היעוצה להתעוררות זו היא מענין זה עצמו, כשישים אל לבו ויתבונן ענין ירידת השכינה . . . להתלבש ניצוץ מהארתה . . . בדבור נכרי זה המדבר דברים המבלבלים עבודת ה' . . . וזהו ממש אשר שלט האדם באדם לרע לו, דהיינו שעי"ז מתעורר האדם להתפלל יותר בכוונה כו" (מהנחה בלתי מוגה).

(22) ישעי' מד, א.

(23) וע"ד המבואר בענין "עובד אלקים" (לשון הוה, שהוא באמצע העבודה שהיא המלחמה עם היצר"ר כו" – תניא

רפט"ו), שזהו מלשון "עיבוד עורות" (תו"א משפטים עו, א. ובכ"מ), שזוהי עבודה הכרוכה ביגיעה גדולה, הנקראת בכללות בשם "עמל", וענין זה הוא בכל אחד ואחד בהתאם לדרגתו, מעמדו ומצבו, ולפי זה נמדד ה"עמל", גדלו עמקו ורחבו כו' (מהנחה בלתי מוגה).

(24) וע"ד המבואר באגה"ק (סכ"ו (קמה, א)) בנוגע לאופן העבודה לעתיד לבוא – לאחרי ש"את רוח הטומאה אעביר מן הארץ" (זכרי' יג, ב), ובמילא לא יהי' צורך בעבודה ד"סור מרע" – שהעבודה תהי' "לייחד יחודים עליונים יותר להמשיך אורות עליונים יותר כו" (מהנחה בלתי מוגה).

(25) תהלים פד, ת. וראה ברכות ומו"ק בסופן.

(26) שיחת יום ב' דחה"ס תרצ"ו ס"ג (סה"ש תרצ"ו ע' 8).

(27) ב"ק סה, א.

על-פי שהולך למקום סכנה, הולך הוא מתוך ניגון של שמחה... הוא הולך בשמחה, ועל-ידי זה מנצח".

ז. ולכן אומרים במוצאי שבת: "אל תירא עבדי יעקב וכו'" - כמבואר בלקוטי תורה שם³²:

בשבת - יהודים הם בבחינת "ישראל", ואז אינם זקוקים לעבודה ויגיעה, לברר בירורים³³.

אבל במוצאי שבת, כאשר צריכים לחזור ולירד למדרגת "יעקב עבדי", לעסוק בעבודת הברורים דש שת ימי החול - אזי מכריזים למעלה לכל יהודי: "אל תירא עבדי יעקב", שלא יתיירא לירד לדרגת "יעקב עבדי";

ואין זה רק ציווי שלא יתיירא, אלא יחד עם זה נותנים לו גם כוח ועוז שלא להתיירא ולעסוק בעבודה בשמחה,

ההשמחה מקילה את העבודה וממהרת ראיית "שכר טוב בעמלו", ועד שזוכים "ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"³⁴.

(מהתועדות מוצאי ש"פ בשלח, י"א שבט ה'תשח"י.
תורת מנחם כרך כב עמ' 41-36)

32) בתורת החסידות מבוארים כמה מנהגים ונוסחאות גם מאלה שאינם בנוסח ונוהג חב"ד.

33) וע"ד שבורר בגשמיות אסור בשבת, והיינו לפי שהעבודה דשבת אינה לברר בירורים, והעבודה אינה בהענין ד"סור מרע", אלא עיקר העבודה היא ב"עשה טוב". וזהו גם ששבת ענינו תענוג - וקראת לשבת עונג" (ישעי' נח, יג), ועד שמצווה לענגו בעונג אכילה ושת"י, בבשר שמן ויין ישן (ראה שו"ע אדה"ז או"ח רסרמ"ב. וש"נ), והיינו, שלא זו בלבד שהגשמיות אינו מעלים ומסתיר, אלא אדרבה - זהו ענין של קדושה ומצווה.

וכללות הענין בזה - שבשבת נמצא יהודי ב"רשות היחיד", דיחידו של עולם, ששם "לא יגורך רע" (תהלים ה, ה), ולכן אינו זקוק ל"עמל" עם הלעו"ז, שנשאר למטה (מהנחה בלתי מוגה).

34) תמיד בסופה.

בקרב²⁸, אזי נעשה אופן חדש בחיים. שני פתגמים הנ"ל של הצמח צדק מבארים את שתי הדרגות הנ"ל דיעקב וישראל: בדרגת "יעקב", שיש עדיין צורך במלחמה עם היצירה הרע, "קטלה פלגא" - הרי זה חיי עמל ("א געמאטערטער לעבן"); אבל בדרגת "ישראל", שכבר הרג לגמרי את היצירה הרע, "קטלה כולה" - נעשה אופן חדש בחיים: חיים נעימים וחיי תענוג.

ו. כאמור לעיל, הרי, "לא הביט און ביעקב". אף שבמדרגת יעקב ישנו ענין של "עמל", כיון שהמלחמה עם היצר הרע היא יגיעה קשה וכרוכה עם סכנה, מכל מקום, יש בכוחו לנצח את המלחמה ולהיות נקי מ"און".

והיינו לפי שכל יהודי הוא "נצר מטעי מעשה ידי", והוא "חלק אלקה ממעל ממש"²⁹ (חלק מהקב"ה כביכול), ולכן, כשם שלא שייך שיהיה למישהו שליטה ח"ו על הקב"ה, כך כביכול אין לאף אחד שליטה על נשמת איש ישראל, אם רק אינו חפץ בכך;

ככוחו של יהודי תמיד לנצח את המלחמה, ויתירה מזה, שיש לו ההבטחה שסוף-כל-סוף אכן ינצח את המלחמה בפועל: "לא ידח ממנו נדח"³⁰, "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא".

גם ההבטחה והוודאות (ככל העניינים בתורה) נוגעת לעבודה בפועל עכשיו. הוודאות שסוף-כל-סוף יהיה הניצחון במלחמה, צריכה להוסיף תוקף ושמחה בעשיית העבודה, ושמחה זו מועילה לניצחון, וגם - למהר את הניצחון שיהיה מוקדם יותר. וכפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר³¹: "חייל... אף

28) תהלים קט, כב. וראה תניא פ"א (ה, ב).

29) שם רפ"ב.

30) שמואל"ב יד, יד (בשינוי לשון). וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד סה"ג. תניא ספ"ט.

31) סה"ש תש"ט ס"ע 323 ואילך. וש"נ.

מציאותו האמיתית של יהודי

'אתהפכא' של בלק למלכות בית דוד

מובא בדרושי הצמח'צדק מדברי השל"ה - "בלק ובלעם שניהם היו חכמים גדולים... ובלק היה יותר חכם, וידע שלשלת הגדול יחס מלכות ישראל, שהוא מלכות בית דוד ומשיח, וידע כי זה העצום יבוא ממנו כו", שהרי דוד המלך, וכן משיח שהוא מבית דוד, יצא מרות המואבייה, הנקראת "אמה של מלכות", שיצאה מבלק מלך מואב.

ולהעיר גם מדברי הרמב"ם "אף בפרשת בלעם (שבפרשת בלק) נאמר ושם נבא בשני המשיחים, המשיח הראשון שהוא דוד... ובמשיח האחרון שעומד מבניו שמושיע את ישראל [באחרונה], ושם הוא אומר אראנו ולא עתה - זה דוד, אשרונו ולא קרוב - זה מלך המשיח, דרך כוכב מיעקב - זה דוד, וקם שבט מישראל - זה משיח", ועל דרך זה בנוגע להמשך הפסוקים שבפרשה. ונמצא ש"בלק" מורה על העניין של אתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא, בתכלית העילוי. היינו, שמהפכים את ענינו של "בלק מלך מואב" שממנו תצא "מלכות בית דוד ומשיח".

אפילו בלק יודע

מכאן למדים הוראה נפלאה בעבודת ה':

כאשר יהודי עושה "חשבון צדק" ממעמדו ומצבו, אשר מחד גיסא, הרי הוא בנו של הקב"ה כמו שכתוב "בנים אתם לה' אלוהיכם", ולא עוד אלא שחביבותו אצל הקב"ה היא על-דרך החביבות של בן יחיד שנולד להורים זקנים לעת זקנתם... ולאידך גיסא, הרי ידע אינש בנפשיה שנכשל בעניין בלתי רצוי כו', ובכל אופן הנהגתו אינה בהתאם לגודל מעלתו בתור בנו יחידו של מלך מלכי המלכים הקב"ה - אזי עלול לבוא למצב של נפילת הרוח כו', ולכאורה אינו יכול להיות במצב של שמחה.

הנה על זה באה ההוראה מפרשת בלק - שאפילו בלק "ידע שלשלת הגדול כו' מלכות בית דוד ומשיח", ואם הדברים אמורים בנוגע לבלק, הרי קל-יחומר בן בנו של קל-יחומר בנוגע לכל אחד ואחת מישראל, שהוא בעצמו חלק משלשלת גדולה זו, הקשורה עם מלכות בית דוד ומשיח.

...גם כאשר פוגשים יהודי... שבגלוי ובחיצוניות הרי הוא בשפל המצב, עד למצב דבחינת "בלק" (כריתה כו'). יש לזכור שאין זה אלא עניין חיצוני בלבד, אשר הכוונה בזה היא - להפכו לטוב, עד שגם בגילוי ובחיצוניות יבוא לבחינת החקיקה... בהתאם למציאותו האמיתית, הפנימית והעצמית - בחינת יחידה, ניצוץ של משיח, בחינת היחידה הכללית.

[ובהערה שם:] להעיר ממאמר הבעל שם טוב שכל אחד מישראל צריך לתקן ולהכין "חלק קומת משיח השייך לנשמתו". ומרומז גם בפסוק "דרך כוכב מיעקב" שבפרשתנו - על-פי פירוש הירושלמי ש"כוכב" קאי על כל אחד ואחד מישראל, וביחד עם זה פסוק זה קאי על משיח - מצד "חלק קומת משיח השייך לנשמתו".

(מהתוועדות שבת פרשת חוקת בלק תשמ"ו. התוועדות תשמ"ו כרך ד, עמ' 42-43)

סגולת הלימוד ב'חובת הלבבות'

פעמים רבות הורה הרבי לאנשים או נשים לעיין, ללמוד ולחזור בספר 'חובת הלבבות', ולמי שצריך – להסביר רק את התוכן • מדוע אין לפחד מאריה? • הכינוי שכינו חסידים לאדמו"ר הרש"ב • העצה הרוחנית בעתות מצוקה, למקרי פחד, ייאוש, כעס ודאגה, אף למצב כלכלי או מצב בריאותי לא תקינים (ח"ו) • וגם – להשתתף לעתים תכופות בהתוועדויות ושמחות חסידיות, לשמוח ולשמח!...

הלבבות' שער הפרישות פרק ג'...".
כך גם בצוואת כב' קדושת אדמו"ר מוהרש"ב – ראה 'ספר התולדות' (רא"ח גליצנשטיין) עמ' 466; 448.
בספר 'דרך אמונה' לצמח צדק חי"א פ"ג וד' מצטט: "גם החסיד בחובת הלבבות שער א' סוף פרק ה' העמיד יסודו לברר חידוש העולם...".
ובהמשך מצוטט "מ"ל" והכוונה: מ"ל – מרפא לנפש, פירוש לספר חובת הלבבות.
ובהמשך "והמ"ה" – והמנוח הלבבות [אף הוא] פירוש לספר חובת הלבבות (ראה הערות כ"ק אדמו"ר בסוף ספר החקירה עמ' 274).

'חובת הלבבות' החסיד

בשיחת שבת־קודש פרשת וירא תנש"א (התוועדויות תנש"א כרך א' עמ' 281-282) צוטטו בהערה 25 דברי כבוד קדושת אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע בספר השיחות תשי"א עמ' 160, שאדמו"ר [מוהרש"ב] נשמת־ועדן הוותר עלידי זקני החסידים בתואר 'חובת הלבבות' – על שם העובדה שהן בשערים הקלים יותר שבספר, והן

הפחד מומי?

"רבינו בחיי, חיבר ספרו הקדוש 'חובת הלבבות'... והקורא בספרו יראה תוקף קדושתו ודבריו חיים וקיימים והיו למאורות", כך כותב החיד"א ב'שם הגדולים' מערכת גדולים אות ב ס"ק א.
בעת מאסרו של אדמו"ר הזקן בתשובתו (אגרות־קודש כרך ב' עמ' קנג) כותב: "הרי מפורש נאמר בספר 'חובת הלבבות' הנפוץ בישראל מזה למעלה משש־מאות שנה ששאלו לאחד מהולכי המדבריות אם אין הוא ירא מן האריה במדבר, והשיב 'אני בוש מהאלקים שיראני ירא לזולתו'... [וראה גם שם עמ' קד: הזכרת כללות עשר שערים של 'חובת הלבבות']".
כבוד קדושת אדמו"ר מוהרי"צ מזכיר במכתבו (אגרות קודש כרך ח' עמ' רפה), על שיעור שבועי שמעביר הרב חזקוני ב'חובת הלבבות' לפני קבוצת תלמידים צעירים בישיבה.
ב'כללי החינוך וההדרכה' אנו מוצאים: "וכמוכן כל זה ממה שכתוב בחובת הלבבות, שער חשבון הנפש פ"ב וזה־לשונו..."; "ועיין מה־שכתב ב'חובת

527) כותב הרבי לאשה שהתלוננה כי כל הצרות והייסורים שבעולם משפיעים עליה לרעה וגורמים לה מחשבות ייאוש:

...תלמוד שער הבטחון בספר חובת הלבבות. ישנו גם באנגלית...

כך גם בתשל"ג (אגרות קודש כרך כח עמ' שמז):

למהר השיחרור והפחדים – כעצת רופא ידיד, לימוד ש' [=שער] הבטחון בספר חובת הלבבות (ישנו גם באנגלית)...

כשאדם פרטי כתב לרבי נענה במכתב מכ"ף מרחשון תשכ"ט (לקוטי שיחות כרך טל עמ' 297):

לכתבו על־דבר בטחון – מובן שאין הענין יוצא מדי פשוטו וכדמוכח בכמה מקומות בתורה שבכתב ובתורה שבעל־פה. ועיין חובת הלבבות שער הבטחון...

(וראה גם אגרות־קודש כרך יז עמ' ק). וכ"סגולה" נגד עצבנות וכעס, כתב הרבי במנחם־אב תשל"ז (היכל מנחם כרך א' עמ' קצא, ומשמם בלקוטי שיחות כרך לו עמ' 298):

בכל יום חול בוקר פרוטות אחדות לצדקה, בלי נדר, תלמוד שער הבטחון (בספר חובת הלבבות). בדיקת המזוזות ואופן קביעותן.

והשווה גם, אגרות־קודש כרך ח' עמ' רעט: כדאי היה שילמוד איזה פרקים בשער הבטחון בחובת הלבבות...

גם לפחדים כותב הרבי (אגרות־קודש כרך יא עמ' קסב):

ילמוד איזה פעמים שער הבטחון בספר חובת הלבבות, ויסיח דעתו מהפחד... ומעצמו יחלש עד שיפטר מזה לגמרי...

והרבי מוסיף: ובודאי יש אצלו תמונת כ"ק מו"ח אדמו"ר בפורמט כיס.

בכ' אייר תשט"ו (אגרות־קודש כרך יא עמ' קט) כותב הרבי ליהודי מבוגר:

וכדאי היה שילמוד שער הבטחון בספר חובת הלבבות ויתבונן בהענינים המבוארים בו, וכשיתבונן אפילו לשעה קלה... הרי אי אפשר לבלבל שמחתו של זה דעו וחדוה במקומו, על ידי עצבות של מי שהוא.

בעמוקים יותר, הכוללים עניני חקירה עמוקים – ישנה בחינה וראיה מוכחת, השופכת בהירות ומאמתת את הנושא הנידון.

כמו־כן היה אצל הרבי [מוהרש"ב] נשמתו־עדן. כל מה שאמר הן בדברי תורת החסידות שלו והן בעבודת הכלל, היה בצורה ברורה אחרי שהעניין היה ברור ונהיר אצלו בתכלית הבהירות על־ידי בחינה מסויימת.

על יחס רבותינו נשיאינו (וכן גדולי החסידות) לספר 'חובת הלבבות' – ראה ספר מגדל עז (כפ"ח תש"מ; להר"י מונדשיין (ז"ל)) עמ' תכב ובהע' 7: 'היכל הבעש"ט' גיליון כה (כסלו תשס"ט) עמ' קעד ואילך; ושם גיליון כו ניסן תשס"ט) עמ' קעד־ה ועוד. ברשימתנו נתחקה, אפוא, אחר השימוש שעשה הרבי בספר זה, ועל הוראותיו פעמים רבות לאנשים ונשים ללמוד בו כדי להתחזק ולהתעודד.

לחזור וללמוד כמה פעמים

כך כותב הרבי ליהודי בכ"ח אייר תשי"ט (אגרות־קודש כרך ח"י עמ' שצב):

במה שכתב אודות ענין הבטחון, עיין בחובת הלבבות שער הבטחון.

"ילמוד בחובת הלבבות שער הבטחון ויתבונן בתכנו מזמן לזמן", כותב הרבי ליהודי שני בכ"ף סיון תשל"ד (אגרות־קודש כרך כט עמ' קפא).

ובכ"ב ניסן תש"כ (אגרות־קודש כרך יט עמ' ער):

וכשיתחזק בעניין הבטחון בהשם־יתברך... תחול הטבה גם בזה, ומהנכון שילמוד שער הבטחון בספר חובת הלבבות...

לפעמים (שם כרך טו עמ' רצה) מורה הרבי "ומהנכון שילמד פעמיים ושלוש שער הבטחון בספר חובת הלבבות" – הדברים נכתבו בהקשר עם "מנוחת הנפש" – ויש (שם כרך כא עמ' קלא) מי שנצטווה: "ילמוד ג' או ד' פעמים שער הבטחון ב'חובת הלבבות". כמוכן, שאין כוונתי שילמוד זה בפעם אחת, אלא במשך איזה שבועות."

סגולה לפחד, ייאוש וכעס

בכ' חשון תשד"מ (לקוטי שיחות כרך כד עמ'

בהספרים ממנו לוקח את האמור, כמובן...
 כך מסביר הרבי בו' שבט תשי"ג (אגרות קודש
 כרך ז' עמ' קמא):

ומה שכותב שקשה לו הלימוד בחובת הלבבות,
 הנה בטח זוכר שאמרתיו לו שאין כוונתי לשער היחוד
 אלא להשערים שאחריו ואם גם זה קשה בשבילו,
 אזי ילמוד ב'פוקח עורים' ומאמרי כ"ק מו"ח
 אדמו"ר... במקום שלבו חפץ.

בשני מכתבים כלליים ("אל בני ובנות ישראל
 בכל מקום שהם ה' עליהם יחיו") שכתב הרבי
 בתחילת חודש אלול תשל"ה ובימי הסליחות
 תשל"ד ציין הרבי לפחות ג' פעמים ל"חובת
 הלבבות".

בראשון ('אגרות מלך' כרך א' עמ' קכו) בהערה
 דיבור המתחיל "הבטחון בשלימותו", ציין הרבי:
 ראה חובת הלבבות סוף ש' [=שער] הבטחון
 דעשר מלות... מדריגות בבטחון. וראה אור התורה
 להצמח צדק לישע"י על הפסוק בטחו בה'.
 בשני (שם עמ' קל) על "הבטחון.. יסוד בתורה"
 ציין הרבי: "ראה חובת הלבבות שער הבטחון".
 ובהמשך המכתב (שם עמ' קלא) על ש' במדה...
 מודדין לו" ציין:

משנה סוף פרק א' דסוטה. ובחובת הלבבות סוף
 ש[שער] הבטחון דיש עשר מדרגות בבטחון. וראה
 ביאור בזהר פרשת וארא. אור התורה להצמח צדק
 לישע"י (ע' ר"ז ואילך).

בחורף תשל"ה כותב הרבי מכתב כללי פרטי
 (זאת חנוכה תשל"ה) ואף שם ('לקוטי שיחות' כרך
 יו"ד עמ' 289) מציין הרבי:

"בטח... מבטחו ירמי' יז, ז. (ראה כתר שם טוב
 דיבור המתחיל ובטח בה' (סימן רל - בהוצאת
 קהת). בארוכה בשער הבטחון בס' חוה"ל [=חובת
 הלבבות].

ועוד, בפתק שכתב הרבי למישהו (היכל מנחם
 כרך ב' עמ' צה) ציין הרבי ליד מלת "דאגות":
 שער הבטחון בס' חוה"ל [=חובת הלבבות].

ובמכתב כללי שנכתב בין יום הכיפורים לחג
 הסוכות תשמ"א (לקוטי שיחות כרך יט עמ' 565)
 מציין הרבי:

עיקר גדול... בטחון בהשם: ראה חובת הלבבות
 שער הבטחון. עיקרים מאמר רביעי פמ"ו ואילך.

וכך גם הורה הרבי לחסיד לגבי אדם אחר
 שנלחץ מחוסר הכנסות כלכליות - (אגרות קודש
 כרך ח' עמ' רסז):

נתינת צדקה סגולה היא... אמירת תהלים גם-
 כן מועיל, ואפשר היה כדאי שכת"ר ילמד אתו
 או יסיבר לפניו הענינים המובאים בשער הבטחון
 ד'חובת הלבבות'.

וגם למי שהרבי ראה "חלישות הבטחון שלו"
 (כרך ד' עמ' ש'קט) - כתב:

והעצה לזה הוא ללמוד שער הבטחון בחובת
 הלבבות, ובכלל להיות קשור באילנא דחייא, הוא
 לימוד חסידות, ולהיות בהתוועדות חסידות(ת)
 בשמחה חסידותית באמת, לעתים תכופות לשמוח
 ולשמח.

לאשה שהיו לה טענות כלפי השם יתברך
 (רח"ל) נענתה על ידי הרבי:

תלמוד בס[פר] חו[בת] הל[בבות] פרקים
 המתאימים ותראה איך שהשכל אפילו דהנ[פ]ש
 הב[המית] מוכיח שצ[ר]יך [להיות] אהבת השם.

במדור זה בגליון מג (פרשת בחוקותי תשנ"ה)
 עמ' 14 ציטטנו התכתבות של הרבי עם אחד
 מחשובי החסידים ובאחד הפתקים מב' תמוז
 תשמ"מ כותב לו הרבי חד וחלק (וראה שם תשובה
 נוספת בהמשך לזה):

בעיקר - להסיח דעת ככל האפשרי מהצטננות
 וכי"ב ופשיטא - להפסיק ההתבוננות בזה (תכיפות
 השיעול וכו').

לימוד ש' הבטחון בחוה"ל. ישאל רופא להרגעת
 העצבים...

עשר מדרגות בבטחון

לעתים יש להסביר את תוכן הדברים שבספר,
 כי אינו מתאים לקריאה בדרך כלל על ידי כל
 אחד. כך עולה מאגרת שנכתבה בי"ג אדר תשט"ו
 (אגרות קודש כרך יו"ד עמ' שפ):

מה ששואל אותי מפני מה לא הזכרתי הספרים
 'חובת הלבבות' ו... בנוגע לחינוך הבנות, הוא מפני
 כי האמור בספרים הנ"ל, אם מציעים הדברים
 ככתבם לפני בנות דורנו זה, קשה עליהם להבינם,
 ותלוי באופן ההסברה, עד שלפעמים קרובות אופן
 ההסברה הוא העיקר, וזה תלוי בהמורה יותר מאשר

פרשת בלק

ומספר את רבע ישראל (כג,י)

"מספר" – לשון ספיר ובהירות (כמו 'אבן ספיר').
 "רובע ישראל" – רומז לארבע הבחינות שבנשמה: א) "טהורה היא", ב) "אתה בראתה", ג) "אתה יצרתה", ד) "אתה נפחתה בי".
 "מספר את רובע ישראל" – יש להאיר את ארבע הבחינות הללו שבנשמה, על-ידי גר מצווה ותורה אור.
 (אור־התורה, במדבר, עמ' תתקכח)

לא הביט אוון ביעקב... ה' אלוקיו עמו (כג,כא)

"לא הביט אוון ביעקב" – הקב"ה נושא עוון ופשע. מדוע?
 "ה' אלוקיו עמו" – האדם ממשיך אלוקות בנפשו, הוא מביא גם את נפשו הבהמית לידי אהבת ה'; ועבודה זו ממשיכה בחינת 'רב חסד', שממנה באה נשיאת עוון, כדכתיב (תשא לד), "ארך אפיים ורב חסד... נושא עוון ופשע".
 (לקוטי תורה שיר־השירים עמ' לא)

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלוקיו עמו (כג,כא)

'יעקב' רומז לעבודה של ימות החול (שלכן אומרים במוצאי שבת "אל תירא עבדי יעקב"), ואילו 'ישראל' מורה על עבודת יום השבת.
 "לא הביט אוון ביעקב" – כשאדם מתבונן בתפילת יום חול בגדולת ה', הוא חייב לעמול כדי להתגבר על ה'אוון', דהיינו המחשבות הזרות המבלבלות. אבל בסופו של דבר הוא מצליח בכך ("לא הביט אוון ביעקב"), שכן "ה' אלוקיו עמו" – הקב"ה עוזרו.
 "ולא ראה עמל בישראל" – לעומת זאת בשבת, אין העבודה מתוך עמל ויגיעה, אלא מתוך תענוג ומנוחה, "וקראת לשבת עונג". שכן "ה' אלוקיו עמו" – בשבת מאיר גילוי אלוקי נעלה, וכתוצאה מכך נכנע הרע ואין צורך להילחם עמו.
 (לקוטי תורה, במדבר, עמ' ע) ירא את ישראל שוכן לשבטיו (כד,ב)

וירא את ישראל שוכן לשבטיו (כד,ב)

ראה שאין פתחי אהליהם מכוונים זה כנגד זה, אמר, ראויים הללו שתשרה עליהם שכינה (ב"ב פ)
 מפרש הרב המגיד ממזריטש: "פתחי אהליהם" – זה מוצא פיהם (כמו "שמור פתחי פיך").
 כאשר תלמידי־יחכמים מנגחים זה את זה בדברי תורה, וכוונתם "זה כנגד זה", לסתור את דברי חבריהם ולהוכיח את צדקת דבריהם – אוי להם ואוי לנשמתם; אך כאשר "אין פתחי אהליהם מכוונים זה כנגד זה", אלא כוונתם לשם שמים, להגדיל תורה ולהאדירה, אזי "ראויים הללו שתשרה עליהם שכינה".
 (אור תורה, במדבר, עמ' מט)

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת בלק

י"ז בתמוז

ראש-חודש מנחם-אב (ולאחר מכן אסור לעשות סעודת שידוכים אפילו בשבת, אלא כיבוד קל⁴), ואין מסתפרים.

ליטול ציפורניים אין איסור⁵.

אין מברכין 'שהחיינו' על פרי או בגד חדש, וגם לא בשבת⁶ (אלא אם-כן אינו מוצאו אחר-כך⁷). בשירה בפה אין איסור. שמיעת מוזיקה מוקלטת בקייטנות, שלא לשם שמחה ממש⁸, התיר הגרש"ז גרליק ז"ל עד ראש-חודש מנחם-אב.

סיום והכנסת ספר-תורה – רצוי שלא לעשות ב'בין המצרים', אלא בזמן מתאים יותר⁹.

'בין-המצרים' אינו זמן ראוי לנסיעות וטיולים¹⁰. גם בקייטנות, משתדלים לדחותם או למעט בהם ככל האפשר. מי שצריך לנסוע בימים אלו, כדאי ונכון שהכנות משמעותיות לנסיעה יתחילו לפני-כן, כדי שיודגש שהנסיעה החלה לפני שבעה-עשר בתמוז¹¹.

לא רצוי לקבוע טיפולים רפואיים לימים

בשבתות של 'בין המצרים' יש להישמר מעניינים של חשש אבלות, יותר מבשאר שבתות השנה, כדי שלא לתת מקום לחשש אבלות בשבת². פרקי אבות – פרק ו.

יום ראשון

תענית שבעה-עשר בתמוז – נדחה

בין-המצרים³:

מיום זה עד אחר תשעה באב אין נושאים נשים, אבל שידוכים מותר לערוך אפילו בתשעה באב עצמו, וסעודת שידוכים בלא ריקודים מותרת עד

(1) והעיר הרבי לגבי שבת זו: "וצ"ע בנוגע להתחלת הלימוד בענייני בית הבחירה ב"ז בתמוז שחל בשבת – האם השבת דוחה את כללות הזמן דבין המצרים, והתחלת בין המצרים בקביעות כזו היא ביום ראשון, או שהשבת דוחה רק את היום, והעניינים הבלתי-רצויים דבין המצרים" (סה"ש תנש"א ח"ב עמ' 691. ההדגשות אינן במקור).

(2) לקוטי-שיחות כרך ד עמ' 1091. ומציין לחגיגה (יח, סע"א) – שגם איסור התירושם מטעם כעין זה, ע"כ. והיו שנים שבהן הקפיד הרבי להתוודע בכל אחת משבתות בין-המצרים. והנה בהלכות אב (שו"ע י"ד סי' ת) נפסק שיש אבלות בשבת, ורק אבלות דפרהסיא אסורה או. על-כן אין לתמוה על שלמנהגנו אין מברכים שהחיינו בשבת שבין המצרים, שהרי אין זה 'בפרהסיא'. אמנם בכמה שיחות הלשון היא שבשבת 'אין בכלל אבלות': לקו"ש ח"ב, 358 – מש"פ מטו"מ תשט"ו (בהנחה – תו"מ יד, 223), אין עצבות, וכדי למנוע כל ספק, צ"ל בשמחה יתירה, כסעודת שלמה בשעתו. לקו"ש ח"ד, 1090 ('שערי המועדים – תמוז' סי' מה. ראה תו"מ כ, 195 וש"נ לעוד שיחות) "אין בה אבלות". תורת מנחם כג, 201 – שכל ענייני בין המצרים אינם שייכים בשבת. סה"ש תש"נ ב, 566 ששבת הו"ע הקדמת רפואה למכה, כי שבת שייכת לגאולה. (3) כנראה, אין נוהגין כפי המוצע בביאור-הלכה ר"ס תקנ"א (מא"ר ופרמ"ג) להחמיר ב"ז בתמוז ועשרה בטבת כמו מר"ח אב. וע' נטעי-גבריאל בין-המצרים ח"א עמ' עג, עה, עו ועוד (כמובן לא מכוונים לזה, אבל אם צריך – מכבדים וכו').

(4) מ"א סי' תקנ"א ס"ק י.
(5) בלוח כולל-חב"ד כתבו "לכבוד שבת מותר אפילו בערב שבת חזון" ונכון הדבר, אבל הניסוח מטעה כאילו בלא"ה אסור, כאשר גם האוסרים לא אסרו אלא בשבוע שחל בו ת"ב (ראה נטעי-גבריאל בין-המצרים ח"א ר"פ כב, וש"נ), וגם אז צ"ב מה מנהגנו בזה.
(6) לוח היום יום'. לוח כולל-חב"ד.
(7) שו"ע סי' תקנ"א סי"ז בהג"ה.
(8) ראה כיו"ב בס' נטעי-גבריאל הל' פסח ח"ג פרק נג הערה ב, והל' אבלות ח"ב פ"ד ס"ד.
(9) אג"ק כרך כ' עמ' רנג.
(10) ראה נטעי-גבריאל בין-המצרים פכ"ג ס"ג.
(11) היכל-מנחם כרך ב' עמ' ריד. ובשיחות-קודש תשכ"ה כרך ב עמ' 230 "לארוז מזווה או אפילו מספר ממחטות". אגב, בשנת תשל"ג אמר הרבי ביחידות להשליח הרה"ח ר' אריה-לייב קפלן ע"ה "כשאורזים את החפצים, יש לארוז תחילה את הטלית והתפילין. לאחר מכן אפשר להוציאן, אך בהן יש לפתוח את מלאכת האריזה" – 'התקשרות', גיליון נב עמ' 8. ראה גם היכלא דמלכא, שהרבי אמר לר"י כרם ביבנה לארוז קודם.

האלה¹².

- הלכה למעשה מדיני ימים אלו¹⁹, וגם (בענייני גאולה²⁰) בתורת בית הבחירה, בית מקדשנו, על-פי מה שאמרו רז"ל שעלידי לימוד זה "אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקין בבניין הבית"²¹. היינו: בתנ"ך²² - בספר יחזקאל מפרק מ' והלאה, במשנה ובגמרא - מסכתות מידות ותמיד²³, וברמב"ם - הלכות בית הבחירה. ולהוסיף וללמוד הביאורים בענייני בית המקדש בתורת החסידות, ובפרט בתורתו של הצמח צדק, שזכה דורנו ונתגלו בו כמה דרושים על הפסוק ביחזקאל (אור התורה על נ"ך), ומעט גם על המשניות דמסכת מידות (חידושים על הש"ס, במקומו) וכיו"ב²⁴.

צדקה: ההוספה בצדקה - באם אפשר - להפריש לצדקה בית מקדש מעט (בתיכנסת ובתימדרש, ישיבות וכיוצא בזה)²⁵.

19 'התועדויות' תשמ"ח ח"ד עמ' 78, 91 (מוגה), 108.

20 ספר השיחות תשמ"ט ח"ב עמ' 606.

21 תנחומא פ' צו ס' יד. ויתירה מזו, שעלידי יזהו "בניין ביתי" אינו "בטל" (ספר השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 535). ואף [כנראה - באופן חיובי] נפעל בניין ביהמ"ק דלעתיד ('התועדויות' תשמ"ב ח"ד ס"ע 1945). הרבי החל לעורר ע"ז בשנת תשל"ו ('שלשלת היחס' בראש ס' 'היום יום עם מ"מ וציונים', החל מהוצאה חדשה ומתוקנת עם הוספות, תשמ"א).

22 וקודם כל בפ' תרומה, תצוה, תשא - בענייני המשכן וכליו ובגדי כהונה, שמהן למדים לענייני ביהמ"ק. תוספת זו לא הופיעה בהוראות בנדון כל השנים, שרבות מהן מונוהות, אלא פעם אחת ויחידה (בלתי מוגה) ב'התועדויות' תשד"מ ח"ד עמ' 2248, וראה בכיו"ב ספר השיחות תשמ"ט ח"א עמ' 252 ובהערות. וראה 'התקשרות' גיליון ש"ב עמ' 18 הערה 25, וש"נ.

23 באחת הפעמים הזכיר הרבי את מעלת מסכת תמיד על מסכת מידות, "כיוון ש'מקדש העתיד בני ומשוכלל גילה ויבוא מן השמים' הרי הלימוד אודות העבודה בביהמ"ק נוגע אז למעשה יותר מאשר הלימוד אודות בנין ביהמ"ק" ('התועדויות' תש"נ ח"ד עמ' 55 הערה 186), וא"כ לכאורה יש ללמוד גם את כל ההלכות השייכות לעבודת ביהמ"ק, וקודם כל ההלכות השייכות למסכתות אלו, בהל' כלי המקדש, תמידין ומוספין, ומעשה הקרבנות שברמב"ם.

24 'התועדויות' תשמ"ט ח"ד עמ' 38. וראה ספר הליקוטים - צמח צדק, ערך ביהמ"ק (אות ב עמ' רכב, ובהנסמן בסופו).

25 בספר השיחות תנש"א ח"ב עמ' 691 נוסף, שבשנה זו, כיוון שעומדים כבר על סף הגאולה, יש ללמוד זאת לא מצד ההתנגרות דרגש האבילות וההשתדלות לתקן החסרון דחורבן ביהמ"ק, אלא (גם לולי החורבן) מצד הכוסף וההשתוקקות להמעלה והשלמות

דבית המקדש השלישי, גדלות שלא היתה מעולם, עיי"ש. כשבאים לעורר ע"ד תנינת צדקה, יש להביא בפועל קופת צדקה, שאו תיכף ומיד נותנים צדקה בפועל ('התועדויות' תשמ"ח ח"ד עמ' 123).

גזיות השערות [לבן שלוש שנים] - יש לדחותה לאחר 'בין המצרים'. אבל שאר העניינים שנהוג להדר ולהרגיל בהם את התינוק - נשיאת טלית קטן, ברכות השחר וברכת המזון וקריאת שמע שעל המיטה - זאת אין דוחים, אלא נוהגים כרגיל, מיום מלאות לבן שלוש שנים¹³.

הנהגות מיוחדות בימים אלו¹⁴:

להוסיף בלימוד התורה ובתנינת צדקה [ובוודאי בשבתות שבין המצרים: תורה - בהוספה על העניין ד'ויקהל משה' להקהיל קהילות בכל שבת ושבת¹⁵, ו'להשתדל שבכל יום מימי בין המצרים יהיה עניין הצדקה באופן המותר ביום זה... ביום השבת - עלידי הכנסת אורחים (בסברת פנים יפות); או עלידי זה שביום השישי שלפניו מפרישים "משנה" לצדקה¹⁶], על-פי מה שנאמר "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה"¹⁷.

תורה: לקבוע¹⁸ (ובמקום שכבר ישנם - להוסיף) שיעורי לימוד בהלכה ופסקי דינים, ולכל לראש

12 אג"ק כרך כד עמ' שנו, שלחן מנחם ח"ג ס"ע מח.

13 אג"ק כרך כד עמ' שנה. וצ"ע שבתספורת דחווה בל"ג בעומר הורה הרבי לנהוג את כל הנ"ל מיום התספורת ואילך (אג"ק כרך ח עמ' רפט). ומאידך, את לבישת טלית קטן וכו' ניתן להקדים לפני ג' שנים (ראה היכל מנחם ח"ב עמ' כט).

14 [תורה וצדקה] לקוטי שיחות חלק ח"י עמ' 486 וחלק כ"ד עמ' 33. הלכות (משפט) שבתורה בפרט, ולימוד הרמב"ם במיוחד, שכולל הלכות דכל התורה כולה ('התועדויות' תש"נ ח"ד עמ' 54). - הוספה זו שייכת גם לילדים הנמצאים במחנות הקיץ ('התועדויות' תשמ"ח ח"ד עמ' 50). ההוראות בנדון, שהן מילתא בטעמא שייכות לכל שנה ושנה (שיחת מוצש"ק פינחס תשל"ח, הנחת הת' בלתי מוגה ס"א).

15 שעניין 'הקדמת רפואה' עלידי שיהפכו לימים טובים - 'התועדויות' תש"נ שם.

16 לקוטי שיחות כרך כג עמ' 299 ובהערה. ופירוט מהצעה כיו"ב בהתועדויות תנש"א ח"א עמ' 24. במק"א הוסיף הרבי בכיו"ב: צדקה באכילה ושתיה ('לחיים'), או צדקה רוחנית (עצה טובה, וכש"כ לימוד תורה), ובפרט החלטה בשבת על תנינת סכום מסויים לצדקה, להפרישו מיד במוצש"ק ולתיתו לעני או לגבאי בבוקר (סה"ש תשמ"ח ח"א עמ' 222 ובהערות, 'התועדויות' תשמ"ח ח"ד עמ' 376 ועוד).

17 כמבואר בלקוטי תורה ר"פ דברים, ש'משפט' היינו תורה, ככתוב (מקץ מיג), כמשפט הראשון, ותירגם אונקלוס "כהלכתא קדמיתא" (שם).

18 קביעות בזמן וקביעות בנפש, לכל אחד ואחת ('התועדויות' תשמ"ג ח"ד עמ' 1834).

תענית ציבור:

מי שלא ישן, מותר לו לאכול עד שיעלה עמוד השחר. השוכב לישון ובדעתו להשכים לאכול או לשנות, יתנה במפורש לפני השינה שעדיין אינו מקבל עליו את התענית, ואז מותר באכילה עד עלות השחר²⁶.

שחרית: אין לשטוף את הפה בתענית ציבור²⁷. קטנים שיש בהם דעת להתאבל מאכילים אותם מאכלים פשוטים, ולא יאכלו מעדנים²⁸.

הציבור אומר 'עננו' רק במנחה. הש"ץ אומר (בחזרת הש"ץ) 'עננו' בברכה בפני עצמה בין ברכת 'גואל ישראל' לברכת 'רפאנו', אף אם יש בבית הכנסת רק שלושה מתענים²⁹. ואם אין – אומרו ב'שומע תפילה'³⁰.

סליחות³¹:

26 שו"ע סי' תקס"ד ונו"כ. וראה אג"ק לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו ח"ג עמ' עה, שלכל הדעות מותר (כל ימות השנה), גם לדעת האוסרים זאת בכלל על-פי הוזהר, אם עושה זאת לרפואה או לכוון דעתו בתפילה וכיוצא בזה (כמובן, לאחר אמירת ברכות-השחר וברכת-התורה אם הוא אחרי חצות הלילה. ואל ישכח ליטול ידיו שוב כראוי לאחר עלות-השחר).

27 שו"ע סי' תקס"ז ס"ב. 'ספר-המנהגים עמ' 1. המצטער מאי רחיצת הפה, יש לדון להקל לשוטפו בנוול שאינו ראוי כלל לשתייה. שכח וביקר על מאכל או משקה וזכר שתענית היום – כמדומני שפוסקים כדעה שלא יטעם כלל, אלא יאמר בשכמלו"ו (ראה נטעי-גבריאל בין-המצרים ח"א פ"ג ס"ח). שכח ולעס – יפלוט, וגם אם אכל – ימשיך בתעניתו (מטה-אפרים תר"ב סכ"ג).

28 ראה בענין זה כ"החיים סי' תק"נ ס"ט ונטעי-גבריאל בין-המצרים פ"ו עמ' סח, ושו"נ.

29 ספר-המנהגים עמ' 45, עיי"ש, ובאג"ק חט"ז עמ' שיג מעתיק הרבי רק 'ג' מתענים" (ראה 'התקשרות', גיליון לג עמ' 18), וכן הביאו בלוח כולל-חב"ד לתענית אסתר, מהערות הרבי ללוח תשט"ז.

ש"ץ ששכח ברכה זו וזכר קודם שאמר 'ה' מחתימת 'רפאנו' חוזר ואומר 'עננו' ו'רפאנו', וכשאמר 'ה' אומר עננו ב'שמע קולנו' וחותרם 'בא', העונה בעת צרה ושומע תפילה'. שכח גם שם, אומרה ברכה בפני עצמה אחר 'שים שלום' (לוח כולל-חב"ד, צום גדליה).

30 משנה-ברורה סי' תקס"ו ס"ק ג.

31 סידור תהילת-ה' (הישן) עמ' 362. ספר-המנהגים עמ' 45. כמה ממקורות למנהגים דלהלן (כולל קריאת התורה) צוינו ב'התקשרות' גיליון לג עמ' 20, וראה גיליון מ' עמ' 18.

אומרים אותן בעמידה, ובמיוחד: אשמנו, י"ג מידות, שמע קולנו. וכן אבינו מלכנו. מנהגנו לאומרן אחרי אמירת תחנון, בסדר דלהלן:

אל תתנו דמי / כרחם / אלוקינו ואלוקי אבותינו, אתאנו לך / א"ל מלך³², ויעבור / אלוקים אל דמי / כרחם אב / אלוקינו ואלוקי אבותינו, אמרר בככי / א"ל מלך, ויעבור / שעה נאסר³³ / א"ל מלך, ויעבור / זכור רחמיך³⁴ / זכור לנו ברית אבות / זכור לנו ברית ראשונים / שמע קולנו³⁵ / משיח צדקך³⁶ / א"ל רחום שמך³⁷ / עננו ה' עננו³⁸ / מי שענה לאברהם / רחמנא דעני³⁹

תשרי עמ' ל, משיחת ו' תשרי תשל"ה. זאת בניגוד להוראותיו בנדון בשנת תשכ"ה – ראה 'אוצר' שם עמ' קס ס"ט. וראה המסופר ב'התקשרות' גיליון שלא עמ' 18).

המתפלל במניין בנוסח אחר, לכאורה צריך לומר הכל כסדר דידן (ללא י"ג מידות, כמובן), ורק יענה י"ג מידות עימהם. אמנם ראה 'התקשרות' גיליון תקל"ד עמ' 16 הערה 18, וגם ב'לקט הקמח החדש' סי' קלא ס"ק ז כתב שגם מעט לפנייהם או לאחריהם מיקרי בציבור, וצ"ע למעשה. ואולי כל שאומרים סליחות ה"ז עימהם".

32 בסידור 'תורה אור' עמ' 372, בסליחות דשני וחמישי, תענית ציבור וכו' – נדפס בו "כמו שהודעת", וכן צולם בסידורי תהלת ה' הישנים, ואילו במחזור השלם וב'סליחות – מנהג חב"ד נדפס תמיד "כהודעת", ועפ"ז תיקנת כאן בעבר וכן תוקן בסידורי 'תהלת ה' החדשים, אך בהקלטות מתפילת הרבי בסליחות לעשרה בטבת ניתן לשמוע בביורו "כמו שהודעת".

33 פיוט מסוג 'פומון'. בין חרוז לחרוז אומרים "יום גבר..." כנדפס, ובסוף הפיוט חוזרים את כל החרוז הראשון (ע"פ הערה 4 בסליחות – ליקוט טעמים ומקורות' של הרבי שנדפס בסו"ס 'סליחות – מנהג חב"ד').

34 סידור תהילת-ה' עמ' 347. בפסוק: "פקדנו בישועתך" (ולא "ופקדנו"), וכן נדפס ב'סליחות – מנהג חב"ד'.

35 פותחים הארון ואומרים פסוק אחר פסוק, חזן וקהל, עד הפסוק 'אל תעזבונו' ולא עד בכלל. בסיום הקטע סוגרים הארון.

36 מדלגים "או... אשמנו... סרנו..." כיוון שכבר אמרו זאת בנוסח התפילה, ע"פ דברי האריז"ל שלא לומר פעמיים וידוי באותה תפילה. הרבי בהיותו ש"ץ היה מדלג גם "הרשענו ופשענו", כנראה מפני שגם זה (חלק מן ה) וידוי.

37 כשעבר הרבי לפני התיבה, היה אומר תמיד "למען אמיתך... בריתך", וכן בכלום ('סליחות' החדשות, הוצאת קה"ת אה"ק. וכנוסח אדמו"ר הזקן ב'הושענא. למען אמיתך").

38 באמירת "עננו" מסיים הש"ץ בקול רם במקומות המופסקים בנקודותיים (:), דלא כמנהג העולם ('אוצר מנהגי חב"ד, אלול-תשרי, עמ' כח).

39 במניין של הרבי נהגו לנגן תפילה זאת בסיום הסליחות (ספר-הניגונים ח"ג, ניגון רמז).

בנוסח 'עננו' צ"ל: "ךך לְצוֹת" (אג"ק ח"ב עמ' קסב, ודלא כנדפס

ישראל להרבות בצדקה (הן בכמות, והן באיכות – עלידי סבר פנים יפות כו⁴⁶) ביום התענית⁴⁷.
מנחה:

התפילה – בשעה מאוחרת יחסית⁴⁸.

וידבר וקטורת, אשרי, חצי קדיש, קריאת 'ויחל' כבשחרית, לשלושה עולים, והשלישי הוא המפטיר, ואין אומרים חצי קדיש לאחר הקריאה. מפטירים "דרשו ה' בהמצאו" (ישעיהו נה, ו – נו, ח), ומברך אחר־כך שלוש ברכות עד 'מגן דוד'. יהללו, חצי קדיש⁴⁹.

גם היחיד אומר 'עננו' בשומע תפילה, ללא חתימה, ומסיים "כי אתה שומע...", ואם שכח (וכבר אמר ה' של סיום הברכה), אומרו בלא חתימה אחרי 'אלוקי נצור' קודם 'יהי לרצון' האחרון. הש"ץ אומר 'עננו' כבשחרית (ראה לעיל), בברכה בפני עצמה בין 'גואל ישראל' ל'רפאנו'. הנהגים נשיאת כפיים בכל יום, נושאים כפיים בתפילה זו⁵⁰, וכשאין נושאים כפיים אומר הש"ץ ברכת כוהנים.

הרבי חידש את המנהג הישן (שמקורו במשנה) לומר "דברי כיבושין" אחרי מנחה דתענית ציבור: "כדאי לעורר על המנהג הנ"ל, שבמקומות שאפשר לפעול זאת, יאמרו אחרי מנחה (כמה

'אבינו מלכנו' הארוך⁴⁰, ובו: "ברך עלינו שנה טובה"; "זכרנו ל..." [ולא 'זכרנו בספר'] / ואנחנו לא נדע / חצי קדיש.
קריאת התורה:

קוראים 'ויחל' בשחרית ובמנחה גם אם יש רק שלושה מתענים. מי שאינו מתענה, לא יקראוהו לעלות לתורה. קראו לתורה למי שאינו מתענה וצר לו להודיע זאת מפני חילול השם – יעלה.

את הפסוקים "שוב מחרון אפך..." ; "ה' ה' אל רחום... ונקה"; "וסלחת..." – אומר הציבור בקול רם, ואחריהם אומרם הקורא בתורה. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו כשעלה לתורה, החל לאומרם עם הציבור וסיימם עם הבעל קורא.

עניינא דיומא: כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו מביא⁴¹: "שביום י"ז בתמוז ותשעה באב יש לומדים (אף שמעטים הם ביותר – ולא נתפרסם כלל וכלל⁴²) בתורה (בנביאים) פרשת היום על־דבר 'צום הרביעי' ו'צום החמישי'⁴³ (על־דרך שבכל יום אומרים שירו של יום וכיוצא־בזה)⁴⁴.
צדקה:

בימי התעניות נוהגים לתת לצדקה לפני תפילת מנחה 'אגרא דתעניתא', ויש נותנים לפי עלות הסעודות שהיו אמורים לאכול היום⁴⁵. ו'מנהג

לענייני חול, אשר, עם היתום ענייני חול של יהודי, שהם בוודאי בתכלית הכשרות כו', אין זה דומה כלל להעילוי דקדושת הצדקה".
ובלקוטי שיחות כרך כה עמ' 471 מבאר בדרגא נעלית יותר, ש"כדי לגלות את העניין ד'צום יום רצון לה...", עד ל'צום אבחרהו" – יש להוסיף במצוות הצדקה, שהיא מעין דוּגְמַת 'מצות ה' מממש... [להחיות העולמות] בתורת צדקה וחסד חנם" (אגה"ק סי' יז) מצד הרצון והבחירה דלמעלה", עיי"ש.

(46) "רמב"ם הל' מתנות עניים פ"ה ה"ד. טושו"ע י"ד סי' רמט ס"ג".
(47) (כולל ההערה הקודמת) לקוטי שיחות הנ"ל עמ' 470.
(48) שו"ע אדה"ז סי' קכ"ט ס"א. ספר־המנהגים עמ' 48 הערה 20. אס"כ הרבי היה מתפלל בשעה הרגילה בכל יום – 15:15 (כנראה בגלל סדרי הישיבה, שסדר נגלה אחה"צ מתחיל בה תמיד בשעה 15:30).

(49) במראות־קודש נראה, שכאשר היה הרבי ש"ץ, התחיל את החציקדיש במנחת תענית־ציבור מיד לאחר סיום ברכות־ההפטרה (כדי למנוע הפסק, ע"ד מנהגנו במנחת ש"ק), ותוך־כדי אמירתו, אמרו "הללו" והחזירו את הס"ת לארון־הקודש.

(50) ולכאורה יש לנוהגים כך להקפיד עכ"פ כהספרדים שלא לשאת כפיהם אלא תוך חצי שעה שלפני השקיעה (כפי־החיים סי' קכט ס"ק ז, ע"פ הב"ח. וראה לוח דבר בעת – צום גדליה, 'ילקוט־יוסף – מועדים' עמ' 550 וש"נ, ונטעינגביאל הל' בין־המצרים פי"ג סי' ושו"נ).

בסידורים ובסליחות, גם בחדשים).

(40) כולו יחידו מתחילה ועד סוף. במניין של הרבי נהגו תמיד לנגן "אבינו מלכנו, אין לנו מלך אלא אתה" (ספר־הניגונים ח"א, ניגון ו).

(41) ספר־השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 547 הערה 63.

(42) ראה ע"ד' בבן־איש־חי שנה א' הל' חנוכה אות כג, מס' מועד לכל חי למוהר"ר חיים פלאגי.

(43) מלכיס"ב כה, גיח; ירמיה לט, ב; זכריה ח, יח"ט.

(44) ויתירה מזה – התורה היא נצחית גם לעת־יד־לבא, כולל חלקים אלו בנביאים המדברים על־דבר הצומות; אלא שבתורת־אמת ותורה־אור מאיר בגלוי הטוב שבכל דבר (כמבואר במקום אחר בענין 'יעקב ועשיו האמורים בפרשה'), היינו הטוב שבצומות אלו, כפי שיהפכו לששון ולשמחה ולמועדים טובים לעת־יד־לבוא, ואדרבה – עלידי הלימוד בנוגע להירידה לפי שעה. הרי זה מגדיל השמחה והיום־טוב (ספר־השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 547 הערה 63).

(45) כמארו"ל (ברכות וב), "אגרא דתעניתא – צדקתא", ופירש"י "שנותנין צדקה לערב, לפרנסת העניים שהתענו היום", הובא להלכה במטה משה סי' תשנ"ה. ובא"ר סי' תקס"ו ס"ק ב כתב "ויש נוהגין לשער מה שהיה אוכל ביום התענית, ליתן לעניים בערב", הובא ב'התועודיות' תשמ"ט ח"ב עמ' 460, ובהערה 35 שם "ומהטעמים לזה – שהרי מה שאינו אוכל ושותה ביום התענית – אין זה כדי שסכום הסעודות יישאר בכיסו, ואח"כ ישתמש בו

תקופת תמוז⁵² – בשעה 13:30.

52) ראה שו"ע אדה"ז סי' תנה סט"ו, שהחמיר בעניין מים ששהו בביתו [מגולים, ע"פ הד"מ שם, ואפילו בתוך המקרר] בשעת התקופה (ומעט אח"כ מותר – ראה שו"ע רבינו סי' רו סי"ד). [וכן אין שותים מים בשעת התקופה עצמה]. וכן הובא ברמ"א יו"ד קטז ס"ה, וצ"ע שבשו"ע רבינו, חו"מ הל' שמירת גוף ונפש ס"ד (במהדורת קה"ת תש"כ ואילך, חלק ה' עמ' 1773. במהדורה החדשה כרך ו' עמ' קמב), הביא כמה דברים מהרמ"א שם בקשר לשתיית מים והשמיט עניין זה. פרטים בזהירות זו נלקטו בס' 'שמירת הגוף והנפש' סי' מז. ה'תקופות' צוינו בלוח 'היום יום' בעמוד שלפני התחלת ה'לוח' עצמו, ובלוח כולל-חב"ד מופיעות תמיד בתחילת החודשים המתאימים.

בלוחות מופיעה השעה 7:30, והשעה האמורה בפנים היא בתוספת שעה אחת מפני שעון הקיץ, ובניכוי 21 דקות מ'אופק קהיר', ע"פ הנהוג בפועל ע"פ חצות האמצעי, ראה שערי הל' ומנהג או"ח ח"א עמ' רסא.

מילים, לכל הפחות) 'דברי כיבושין', או מזמור תהילים המתאים לעניינים אלו, ובמקומות שמצד טירחא דציבורא [או מצד ביטול מלאכה, וכיוצא בזה] אי אפשר לפעול זאת – על-כל פנים יהרהרו במחשבה עניין של 'דברי כיבושין', ומאחר ש'רחמנא ליבא בעי' – ובפרט עניינים הקשורים בתשובה, ש'עיקר התשובה בלב' – הרי 'מחשבה טובה, הקדוש-ברוך-הוא מצרפה למעשה'⁵¹.

יום רביעי

כ"א בתמוז

51) לקוטי-שיחות כרך כ' עמ' 352, וש"נ. וחבל שככל הידוע, טרם הונהג הדבר בפועל אפילו בין אנ"ש (מלבד הצפייה בדברי הרבי במראות-קודש במקום שאפשר).

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש